

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

В И С Н О В О К

До протоколу № 104
від 17 серпня 2022 року

до проекту Закону України
“Про приєднання України до Марракеського договору
про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими
обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію
до опублікованих творів”
(реєстр. № 0159 від 08.07.2022)

Головним комітетом з опрацювання проекту Закону є Комітет Верховної Ради України Комітет Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва.

Згідно з пояснювальною запискою проект Постанови розроблено з метою виконання зобов'язань, взятих нашою державою внаслідок приєднання до Конвенції про права осіб з інвалідністю, зокрема, щодо питань гармонізації законодавства з положеннями Конвенції про права осіб з інвалідністю, та вжиття заходів для забезпечення реалізації прав осіб з інвалідністю, закріплених у зазначеній Конвенції.

Комітетом з прав осіб з інвалідністю Організації Об'єднаних стосовно України висловлено занепокоєння, що Україна як держава-учасниця Конвенції про права осіб з інвалідністю не ратифікувала Марракеський договір. Комітет закликав Україну вжити всіх належних заходів для якнайшвидшої ратифікації та імплементації Марракеського договору.

Марракеський договір вчинено 27 червня 2013 року у м. Марракеш і належить до переліку міжнародних конвенцій з авторського права, адміністративні функції яких виконує Всесвітня організація інтелектуальної власності. У договорі присутній виражений гуманітарний і соціальний аспект. Договір полегшує доступ до друкованих робіт у форматах, призначених для осіб, які сліпі, з ослабленим зором або іншим чином обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію.

За офіційною статистикою в Україні понад 50 тисяч людей із вадами зору і понад 10 тис. - це діти. Проте, точних даних про кількість незрячих в Україні не повідомляє жодне міністерство. За оцінками експертів кількість таких осіб в Україні може сягати до 100 тисяч. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, у світі налічується понад 300 мільйонів сліпих та осіб з порушеннями зору, 90 % з яких живуть в країнах з низьким рівнем доходу.

Європейський Союз ратифікував Марракеський договір у жовтні 2018 року. Країни Європейського Союзу стали учасниками договору з 1 січня 2019 року. Це дозволило особам з порушеннями зору в ЄС та організаціям, які обслуговують їх потреби (зокрема, бібліотекам) брати участь в обміні книгами та іншими друкованими матеріалами в доступних форматах з третіми країнами, які також є учасниками договору.

Комітет з питань освіти, науки та інновацій зауважує, що 17 червня 2015 року Рекомендаціями слухань у Комітеті ВРУ з питань науки і освіти “Інтелектуальна власність в Україні. Стан та концептуальні засади розвитку” Кабінету Міністрів України рекомендувалось розглянути питання щодо приєднання України до Марракеського договору про полегшення доступу до опублікованих творів сліпим, слабозорим та особам, які інакше позбавлені можливості сприйняття друку.

Законодавством України про авторське право передбачені деякі положення щодо обмежень та виключень, які передбачають особливий режим для людей з порушеннями зору, наприклад використання Шрифту Брайля, великого шрифту, оцифрованих аудіоформатів текстів, що охороняються авторським правом.

Зокрема, до вільного використання творів із зазначенням імені автора та без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення чинне законодавство про авторське право відносить “видання та відтворення випущених у світ творів рельєфно-крапковим шрифтом для сліпих та аудіотворів (аудіодокументів, аудіокниг) з нанесенням спеціального цифрового формату для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією, розмітки для зручної навігації з метою розповсюдження між особами з інвалідністю по зору та осіб з дислексією, а також поповнення бібліотечних фондів спеціалізованих бібліотек, бібліотек навчальних закладів та центрів реабілітації для осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю по зору, громадських організацій сліпих, підприємств, установ, організацій, де працюють особи з інвалідністю по зору, крім випадків прямого чи опосередкованого використання цих творів з комерційною метою”.

Ратифікація Марракеського договору буде відправною точкою імплементації в національне законодавство інших норм щодо реалізації прав осіб з інвалідністю, зокрема для людей з порушеннями зору.

Відповідно до Договору сторони повинні включити в своє національне законодавство положення, що дозволяють відтворювати, поширювати і надавати опубліковані твори в таких форматах, як брайлівський друк, тексти, надруковані великим шрифтом, і аудіокниги за допомогою обмежень і винятків з прав володільців авторського права.

Договір, зокрема, передбачає і транскордонний обмін цими творами в доступних форматах між організаціями, які обслуговують сліпих та осіб з порушеннями зору або обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію.

Він покликаний забезпечити гармонізацію обмежень і виключень у національних законодавствах для того, щоб такі організації могли діяти через кордони.

Оскільки законодавство про авторське право має “територіальний характер”, ці виключення зазвичай не охоплюють імпорт - експорт творів, перетворених в доступні формати. Тому в кожній країні організації змушені проводити з правовласниками переговори про надання ліцензійних прав для цілей транскордонного обміну спеціальними форматами видань або ж випускати свої власні видання, що є вкрай дороговартісним та значно обмежує доступ осіб з порушеннями зору до друкованих творів усіх видів.

Договір також спрямований на забезпечення гарантій авторам і видавцям щодо того, що ця система не буде наражати їх опубліковані твори на небезпеку неправомірного використання та не порушить необґрунтованим способом законні інтереси правовласника.

Приєднання України до Марракеського договору дозволить Україні брати участь у різноманітних проектах, що створюються ВОІВ або іншими міжнародними організаціями в рамках виконання державами-підписантами положень договору. Відповідні проекти можуть запроваджуватися національними спеціалізованими організаціями, зокрема, бібліотеками, що сприятиме підвищенню рівня забезпечення осіб з вадами зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію в доступному форматі.

Міністерством фінансів України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством культури та інформаційної політики України проект Закону підтримується.

За висновком Міністерства фінансів України реалізація положень Закону не матиме впливу на дохідну і видаткову частини Державного бюджету України.

Обговоривши інформацію голови підкомітету з питань науки та інновацій В.Колуха з цього питання, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону “Про приєднання України до Марракеського договору про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів” (реєстр. № 0159 від 08.07.2022), поданий Президентом України, прийняти за основу і в цілому.

2. Направити цей висновок до Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва.

Голова Комітету

Сергій Бабак